

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Εισαγωγή στην Ασφάλεια & Υγεία στην Εργασία

Εισαγωγή στην Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία

Η προστασία της ασφάλειας και της υγείας ξεκινά από το περιβάλλον του σπιτιού, ήδη από τα πρώτα χρόνια ζωής ενός ανθρώπου (βρεφική ηλικία). Οι γονείς ακολουθώντας το ένστικτό τους και την κοινή λογική προστατεύουν το μωρό από πιθανά ατυχήματα – π.χ. χρησιμοποιούν ειδικά καθίσματα για να αποφύγουν τις πτώσεις, προστατευτικά σε γωνίες, πρίζες, συρτάρια, καθίσματα αυτοκινήτου κ.λπ.) – και παράλληλα του παρέχουν τις συμβουλές και υποδείξεις τους («πρόσεχε, μην τρέχεις...!») επισημαίνοντας έτσι τα πρώτα στοιχεία πρόληψης κινδύνου στο παιδί. Το περιβάλλον του σχολείου ως ο πρώτος χώρος κοινωνικοποίησης του παιδιού, είναι ο χώρος όπου η έννοια του κινδύνου εμπλουτίζεται, αφού μπορεί να κρύβεται σε περισσότερα στοιχεία, όπως το παιχνίδι με άλλα παιδιά, το προαύλιο, τα αθλήματα, το ομαδικό ανέβασμα-κατέβασμα σκάλας, το θρανίο, η μεταφορά της σχολικής τσάντας κ.λπ. Οι πρώτες αυτές γνώσεις που αποκτά κάθε άνθρωπος για να εκτιμά και να προλαμβάνει τον κίνδυνο, είναι το θεμέλιο για να αναπτύξει στη συνέχεια συνείδηση και κουλτούρα ασφάλειας και υγείας στην εργασία του.

Τι είναι η Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία (ΑΥΕ);

Με τον όρο **Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία (ΑΥΕ)** εννοούμε όλα τα απαραίτητα **μέτρα** που πρέπει να ληφθούν σε ένα χώρο εργασίας, προκειμένου να εξασφαλίσουμε ότι δεν θα έχουμε κάποιο ανεπιθύμητο περιστατικό (**εργατικό ατύχημα ή επαγγελματική ασθένεια**). Τα μέτρα αυτά διακρίνονται σε **οργανωτικά ή τεχνικά** και προσδιορίζονται κατά κανόνα από την ισχύουσα εθνική εργατική νομοθεσία.

Αυτή απαρτίζεται κυρίως από **νομοθετήματα**¹ αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, στα οποία συμπεριλαμβάνονται *οι εναρμονίσεις με Κοινοτικές Οδηγίες* και τα νομοθετήματα που κυρώνουν *Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας*, αλλά και από διατάξεις αρμοδιότητας άλλων υπουργείων **που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται με την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων και την πρόληψη κινδύνων στην εργασία**.

Η ΑΥΕ στηρίζεται στους κανόνες της τέχνης και της επιστήμης, και εμπλουτίζεται με καλές πρακτικές.

Ακολουθούν παραδείγματα :

- Σε μια οικοδομή, είναι πολύ συνηθισμένο οι εργαζόμενοι να χρησιμοποιούν σκαλωσιά, για να μπορούν να εργαστούν με **ασφάλεια σε μεγάλο ύψος**. Η σκαλωσιά θα πρέπει να είναι πλήρης (π.χ. να διαθέτει πλευρικό προστατευτικό κάγκελο) και σωστά συναρμολογημένη, ώστε να αποφευχθεί πιθανή πτώση εργαζόμενου με όλα τα δυσάρεστα επακόλουθα. Επίσης οι εργαζόμενοι θα πρέπει να φορούν **μέσα ατομικής προστασίας** (κράνος, γυαλιά, γάντια, ειδικά παπούτσια, κ.λπ.) για να αποφύγουν τραυματισμούς κατά την κίνησή τους εντός της οικοδομής ή κατά τη χρήση μηχανημάτων. Κατ' αναλογία στο σπίτι μας ή στο σχολείο χρησιμοποιούμε φορητές μεταλλικές σκάλες για διάφορες εργασίες (π.χ. αλλαγή λάμπας) και αυτές θα πρέπει να είναι σε καλή κατάσταση, χωρίς φθορές (π.χ. σπασμένα σκαλοπάτια) και να στήνονται με σωστό τρόπο για να αποφευχθεί πιθανή πτώση. Επίσης ένα μέσο ατομικής προστασίας που όλοι γνωρίζουμε είναι η ζώνη ασφαλείας του αυτοκινήτου που αποτελεί απαραίτητη προφύλαξη για όλους μας.
- Όταν, κατά την εργασία τους, οι εργαζόμενοι χρησιμοποιούν διαλύτη με μεγάλη πτητικότητα (**έκθεση σε χημικό παράγοντα**), θα πρέπει να λαμβάνονται όλα τα κατάλληλα μέτρα εξαερισμού ή χρήσης αναπνευστικών μέσων, ώστε να μην εισπνεύσουν τους ατμούς του διαλύτη, οι οποίοι μπορούν να προκαλέσουν ζαλάδα

ή και δηλητηρίαση. Επιπρόσθετα, η χρήση διαλύτη μπορεί να προκαλέσει δερματικά συμπτώματα σε εργαζόμενο που δεν χρησιμοποιεί προστατευτικά γάντια.

Ένας διαλύτης που όλοι γνωρίζουμε κι έχουμε χρησιμοποιήσει κάποια στιγμή είναι το διαλυτικό του διορθωτικού (blanco) με την χαρακτηριστική έντονη οσμή που θα πρέπει να αποφεύγουμε.

- Όταν ένας εργαζόμενος χειρίζεται μηχανήματα που παράγουν υψηλή στάθμη θορύβου, θα πρέπει να χρησιμοποιεί κατάλληλες ωτασπίδες, ώστε να αποφευχθούν πιθανά προβλήματα ακοής με την πάροδο του χρόνου, χωρίς να αποκλείονται και άλλες σοβαρότερες συνέπειες.
Βλάβη στην ακοή μπορεί να προκληθεί και όταν χρησιμοποιούμε με λάθος τρόπο τις διάφορες συσκευές παραγωγής ήχου με ακουστικά (iPod, mp3 players, bluetooth, hands free, κ.λπ.) για μεγάλο χρονικό διάστημα.
- Ακόμα και σε ένα γραφείο (εργασιακό περιβάλλον **κατηγορίας χαμηλής επικινδυνότητας**), όταν ένας εργαζόμενος χρησιμοποιεί ηλεκτρονικό υπολογιστή για αρκετές ώρες την ημέρα, θα πρέπει να διαθέτει κατάλληλο εργονομικό κάθισμα ή τραπέζι με επαρκή χώρο για τη στήριξη των βραχιόνων, καθώς και σωστό φωτισμό, ώστε να αποφευχθούν **μυοσκελετικά προβλήματα και προβλήματα όρασης**.
Μυοσκελετικά προβλήματα άλλωστε συχνά παρατηρούνται και σε παιδιά και νέους που καθημερινά κουβαλούν ασήκωτες σχολικές τσάντες ενώ κανονικά το μέγιστο βάρος που θα πρέπει να μεταφέρουν αντιστοιχεί στο 10% του σωματικού τους βάρους.
- Τέλος, ο μεγάλος φόρτος εργασίας, η μονότονη εργασία, ο κίνδυνος βίας, παρενόχλησης ή εκφοβισμού αποτελούν παραδείγματα **ψυχοκοινωνικών κινδύνων** για έναν εργαζόμενο, που μπορεί να οδηγήσουν σε εμφάνιση ψυχολογικών προβλημάτων, άγχους, διαταραχών ύπνου, ασθενειών.

Από τα παραπάνω παραδείγματα προκύπτει ότι για να είμαστε σίγουρα ασφαλείς κατά τη διάρκεια της εργασίας, πρέπει να λαμβάνονται όλα τα **απαραίτητα μέτρα για την προστασία της σωματικής μας ακεραιότητας αλλά και την προστασία της υγείας μας από τον κίνδυνο που υπάρχει εξ αιτίας της φύσης ή της μορφής της εργασίας (επαγγελματικός κίνδυνος)**.

Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να καλύπτουν τον εργοδότη, τους εργαζόμενους, αλλά και τρίτους που βρίσκονται στο χώρο εργασίας (π.χ. πελάτες μιας τράπεζας).

Παράλληλα, σε πολλές περιπτώσεις, εκτός από τα **συλλογικά μέτρα προστασίας**, πρέπει συμπληρωματικά να χρησιμοποιούνται και τα κατάλληλα **μέσα ατομικής προστασίας**, εάν δεν μπορεί ο κίνδυνος να περιορισθεί επαρκώς με άλλο τρόπο.

Ποιος είναι υπεύθυνος να λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα προστασίας;

Η επιχείρηση, για τις ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας, διαθέτει εγκαταστάσεις, εξοπλισμό εργασίας και ανθρώπινο δυναμικό.

Για την τήρηση της ΑΥΕ στην επιχείρηση, υπεύθυνος είναι ο **εργοδότης** στον οποίο ανήκει.

Πώς θα ξέρει ο εργοδότης τι είδους μέτρα πρέπει να λαμβάνει κάθε φορά;

Η πολιτεία, προκειμένου να βοηθήσει τον εργοδότη να εφαρμόσει την ΑΥΕ στην

επιχειρήσή του, έχει νομοθετήσει και καθιερώσει εργαλεία, όπως αυτό της **γραπτής εκτίμησης επαγγελματικού κινδύνου** και θεσμούς όπως αυτών του **τεχνικού ασφάλειας** και του **ιατρού εργασίας**.

Η **γραπτή εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου**, αποτελεί **ηθική και νομική υποχρέωση του εργοδότη** και πραγματοποιείται από τον τεχνικό ασφάλειας και τον ιατρό εργασίας με στόχο τον προγραμματισμό και τη διαχείριση των διαδικασιών πρόληψης, προκειμένου να επιτευχθεί ο έλεγχος και, στο πλαίσιο του εφικτού, η εξάλειψη των κινδύνων.

Καθοριστική, όμως, είναι και η συμβολή των εργαζομένων, οι οποίοι συμμετέχουν ενεργά στον προσδιορισμό των κινδύνων. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η προαγωγή της εργασιακής ασφάλειας και υγείας και η πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων και ασθενειών.

Ο **τεχνικός ασφάλειας²** παρέχει στον εργοδότη υποδείξεις και συμβουλές, γραπτώς ή προφορικώς, σε θέματα σχετικά με την ασφάλεια και υγεία των εργαζομένων και την πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων. Ανάλογα με τις συνθήκες εργασίας και τα ευρήματα, προχωρεί σε γραπτές υποδείξεις και ο εργοδότης έχει υποχρέωση να λαμβάνει γνώση ενυπογράφως των υποδείξεων που καταχωρούνται σε αυτό το βιβλίο.

Ειδικότερα, ο τεχνικός ασφάλειας **συμβουλεύει** σε όλα τα θέματα που άπτονται της εργασίας, προκειμένου να εξασφαλιστεί κατά το δυνατό ότι το περιβάλλον εργασίας είναι ασφαλές. **Επιβλέπει** την εφαρμογή των μέτρων ασφάλειας και υγείας των εργαζομένων και πρόληψης των ατυχημάτων, ενημερώνοντας σχετικά τους αρμόδιους προϊστάμενους και τον εργοδότη.

Ο θεσμός του τεχνικού ασφάλειας είναι υποχρεωτικός για όλες τις επιχειρήσεις που απασχολούν έστω και ένα εργαζόμενο.

Καθήκοντα τεχνικού ασφάλειας μπορεί να ασκεί, υπό προϋποθέσεις, εργαζόμενος της επιχείρησης, εξωτερικός συνεργάτης ή ακόμα και ο εργοδότης.

Ο **ιατρός εργασίας³** παρέχει, γραπτώς ή προφορικώς, υποδείξεις και συμβουλές τόσο στον εργοδότη όσο και στους εργαζόμενους και τους εκπροσώπους τους, σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται για την σωματική και την ψυχική τους υγεία. Αντίστοιχα με τον τεχνικό ασφάλειας, ο ιατρός εργασίας καταχωρεί τις γραπτές υποδείξεις, σε ειδικό βιβλίο και ο εργοδότης λαμβάνει γνώση ενυπογράφως.

Ο ιατρός εργασίας επιθεωρεί τακτικά τις θέσεις εργασίας και αναφέρει οποιαδήποτε παράλειψη, **προτείνει** μέτρα αντιμετώπισης των παραλείψεων και **επιβλέπει** την εφαρμογή τους. **Ερευνά** τις αιτίες των ασθενειών που οφείλονται στην εργασία, **παραπέμπει** για εξετάσεις και αναλύει και αξιολογεί τα αποτελέσματα αυτών.

Ο ιατρός εργασίας είναι εκ του νόμου υποχρεωτικός μόνο σε επιχειρήσεις άνω των 50 εργαζομένων και σε όλες τις επιχειρήσεις που οι εργαζόμενοι διατρέχουν ιδιαίτερους κινδύνους (**έκθεση σε παράγοντες καρκινογόνους, χημικούς, βιολογικούς**, κ.λπ.).

Για κάθε εργαζόμενο, **ο ιατρός εργασίας της επιχείρησης τηρεί σχετικό ιατρικό φάκελο και έχει υποχρέωση να τηρεί το ιατρικό και επιχειρησιακό απόρρητο.**

Ποιες είναι οι συνέπειες για τον εργοδότη εάν δεν λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την ΑΥΕ;

Η νομοθεσία για την ΑΥΕ προβλέπει τόσο διοικητικές (χρηματικά πρόστιμα, διακοπή εργασιών), όσο και ποινικές κυρώσεις (φυλάκιση), ανάλογα με την βαρύτητα και τις συνέπειες της παράβασης. Το εύρος των κυρώσεων είναι πολύ μεγάλο (από απλό πρόστιμο μέχρι φυλάκιση) γιατί όπως ήδη αναφέρθηκε το θέμα αφορά την προστασία της ανθρώπινης ζωής.

Στο υπουργείο Εργασίας λειτουργεί Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε) που ασχολείται με τον έλεγχο εφαρμογής της νομοθεσίας για την ΑΥΕ και την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παράβασής της, αλλά παράλληλα συμβουλεύει τους εργοδότες και τους ενημερώνει σχετικά με τις υποχρεώσεις τους.

Σε ποιες υπηρεσίες του Δημοσίου μπορεί να απευθυνθεί ο πολίτης για να ενημερωθεί;

Ο πολίτης, ο εργοδότης, ο εργαζόμενος μπορεί να απευθύνεται :

- Στη **Γενική Διεύθυνση Συνθηκών και Υγιεινής της Εργασίας** του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας και
- Στο **Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε.)**, με κεντρική δομή στην Αθήνα, αλλά και με περιφερειακές διευθύνσεις ανά την επικράτεια, τα **Κέντρα Πρόληψης Επαγγελματικού Κινδύνου (ΚΕ.Π.Ε.Κ.)**

Στο έργο των υπηρεσιών αυτών συνεπικουρούν και άλλοι φορείς κρατικοί ή μη, εθνικοί ή ευρωπαϊκοί, με κυριότερους ίσως:

- Τον **Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία (European Agency for Safety and Health at Work⁴)** και
- Το **Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε)**

Επίλογος

Τα εργατικά ατυχήματα και η εκδήλωση επαγγελματικών ασθενειών διαταράσσουν το εργασιακό περιβάλλον, αλλά και την παραγωγική διαδικασία.

Στον αντίποδα, η εξασφάλιση ενός ασφαλούς και υγιούς εργασιακού περιβάλλοντος:

- επηρεάζει θετικά την παραγωγικότητα και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων,
- συμβάλλει καθοριστικά την εργασιακή ειρήνη και τελικά στην ποιότητα ζωής.

Η **προώθηση των θεμάτων ΑΥΕ** και η **διαμόρφωση της απαραίτητης κουλτούρας πρόληψης** πρέπει να αποτελεί στόχο για την πολιτεία, τους εργοδότες, τους εργαζόμενους και όλους τους ενεργούς πολίτες.

Μας αφορά όλους.

Υποσημειώσεις:

¹: Ο ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3850/2010 «Κύρωση του Κώδικα νόμων για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων» αποτελεί το κύριο νομοθέτημα – εργαλείο για τα θέματα ΑΥΕ.

²: Το επάγγελμα του **Τεχνικού Ασφαλείας** το εξασκούν κυρίως Μηχανικοί του Πολυτεχνικών ή Τεχνολογικών Σχολών, αλλά και άλλοι υπό προϋποθέσεις και κατόπιν επιμόρφωσης. Οι υπηρεσίες του Τεχνικού Ασφαλείας και του Ιατρού Εργασίας μπορεί να παρέχονται και μέσω Εξωτερικών Υπηρεσιών Προστασίας και Πρόληψης (ΕΞ.Υ.Π.Π.) οι οποίες πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

³: Η **ιατρική της εργασίας** αποτελεί μία από τις ειδικότητες της Ιατρικής Επιστήμης, από τις λιγότερο διαδεδομένες

⁴: <https://osha.europa.eu>